

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ З ЕХІНОКОКОЗУ СВИНЕЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

***О.П. Литвиненко, кандидат ветеринарних наук
Державний науково-дослідний інститут з лабораторної
діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи***

Наведено аналіз статистичної звітності щодо інвазованості свиней збудником ехінококозу на території України впродовж 2012 року. Відповідно до рівня інвазованості тварин, територія держави умовно поділена на три зони: неблагополучна, загрозлива, тимчасово благополучна.

Ехінококоз, поширення, епізоотичний стан, інвазованість, територія.

Ехінококоз свиней – захворювання, що завдає значних економічних збитків тваринництву, а також становить вагомую небезпеку для людства [5].

Захворювання набуло значного поширення в усьому світі. Провідне значення у його поширенні мають дикі та синантропні тварини. Захворювання має хронічний перебіг, знижує продуктивність тварин, обумовлюючи затримку росту та їх фізіологічного розвитку, а також резистентність до інших захворювань. За відсутності своєчасної діагностики та лікування захворювання може призводити до летальних наслідків [8].

У Греції захворювання поширене з найдавніших часів, однак як небезпечне для людини визначено лише у 1970 році. З тих пір розроблено та впроваджено національні програми епідемічного нагляду, які спрямовані на ветеринарно-санітарну експертизу та контроль за безпритульними тваринами відповідно до норм ЄС. У той же час інвазованість людей нині становить 0,3 %, свиней – 0,6 % [10].

За дослідженнями R. Bruzinskaite, у Литві при проведенні післязабійної експертизи 684 туш свиней ураженість печінки збудником ехінококозу на приватних фермах становила 13,2 %, на відгодівельних комплексах – 4,1 %.

Найбільший рівень інвазованості спостерігали у свиней старших 1 року [7].

За дослідженнями G. Акоста-Jamett, у регіоні Кокімбо Північно-центральної частини Чилі у період з 1995 по 2006 роки при проведенні післязабійної експертизи 174034 туш великої рогатої худоби інвазованість становила 24 %, 35404 овець – 11 %, 22208 кіз – 6 %, 25355 свиней – 14 % і 9391 коней – 9 %. Захворювання на 10 людей перебувало в межах від 2,3 до 8,5 випадків, найбільша кількість уражених зареєстрована у провінціях більш з високим відсотком сільського населення [6].

Ехінококоз вважається найнебезпечнішим із зоонозних захворювань у Румунії, яка відповідно до статистичних даних обіймає першість у списку європейських країн за цією хворобою. Поширеність захворювання серед поголів'я великої рогатої худоби Румунії у період 1983–1994 років становила 43,6 %, у овець коливалася від 24,3 до 31,2 % і свиней – від 20,4 до 73,8 %. За дослідженнями R. Neghina, смертність серед населення у період 1979–1988 років становила 6,03 % [8].

За дослідженнями Л.П. Артеменко, у центральних регіонах України спостерігається підвищення екстенсивності інвазії у свиней і зниження її у великої рогатої худоби та овець. Відповідно за дослідженнями Ю.Г. Артеменка, встановлено, що ехінококоз сільськогосподарських тварин в Україні з її різноманітними кліматичними зонами, фауною і флорою має зональні особливості. У західному регіоні країни ехінококоз діагностують, переважно, у свиней, тоді як у великої рогатої худоби він трапляється рідше. У південному регіоні ехінококоз реєструється у продуктивних тварин всіх видів з домінантним зараженням овець та великої рогатої худоби.

Досліджено функціонування трьох видів *E. granulosus*: свинячого, овечого і бичачого. Визначено морфологічні особливості ларвоцист збудника, які вирізняються кількістю і розміром гачків протосколексів. Виявлено також основний чинник передачі інвазії – фуражне зерно, контаміноване яйцями ехінокока. У ході переробки такого зерна на корм яйця цестод зберігають свою життєздатність та інвазійність.

Циркуляція інвазії за ехінококозу здійснюється за схемою: джерело інвазії (кінцевий хазяїн – м'ясоїдні тварини) – навколишнє середовище, забруднення онкосферами і члениками паразита – проміжні хазяї (травоїдні і всеїдні тварини, заражені ларвоцистами) – незаражені кінцеві хазяї. Людина – проміжний хазяїн – біологічний глухий кут [1].

Мета дослідження – вивчення епізоотичної ситуації з ехінококозу свиней на території України.

Матеріал та методика дослідження – ретроспективний статистичний аналіз та узагальнення результатів лабораторних досліджень, проведених Державним науково-дослідним інститутом з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, регіональними, міжрайонними, районними державними лабораторіями ветеринарної медицини, а також державними лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках та лабораторіями м'ясопереробних підприємств у 2012 році.

Результати дослідження. Ехінококоз свиней на території України останнім часом набув значного поширення. Так, протягом 2012 року проведено 4735994 діагностичних досліджень. Позитивний результат на ехінококоз отримано у 78365 випадках, що становило 1,6 %. З них державними лабораторіями та лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на ринках досліджено 1836956 туш. Позитивний результат отримано у 41683 випадках, інвазованість становила 2,3 %. На

м'ясопереробних підприємствах досліджено 2899038 туш. Позитивний результат отримано у 36682 випадках, інвазованість становила 1,3 %.

Аналізуючи динаміку ураження поголів'я свиней за 2012 рік слід зазначити, що інвазованість перебуває в межах від 0,2 до 3,8 %. У той же час особливих підвищень або знижень активності інвазії не спостерігається. На території України ехінокок паразитує у циклі «собака–свиня». Зараження свиней відбувається внаслідок вживання кормів або води, інвазованих яйцями ехінокока. Основним джерелом інвазування є дворові та сторожові собаки, що не мають профілактичної дегельмінтизації.

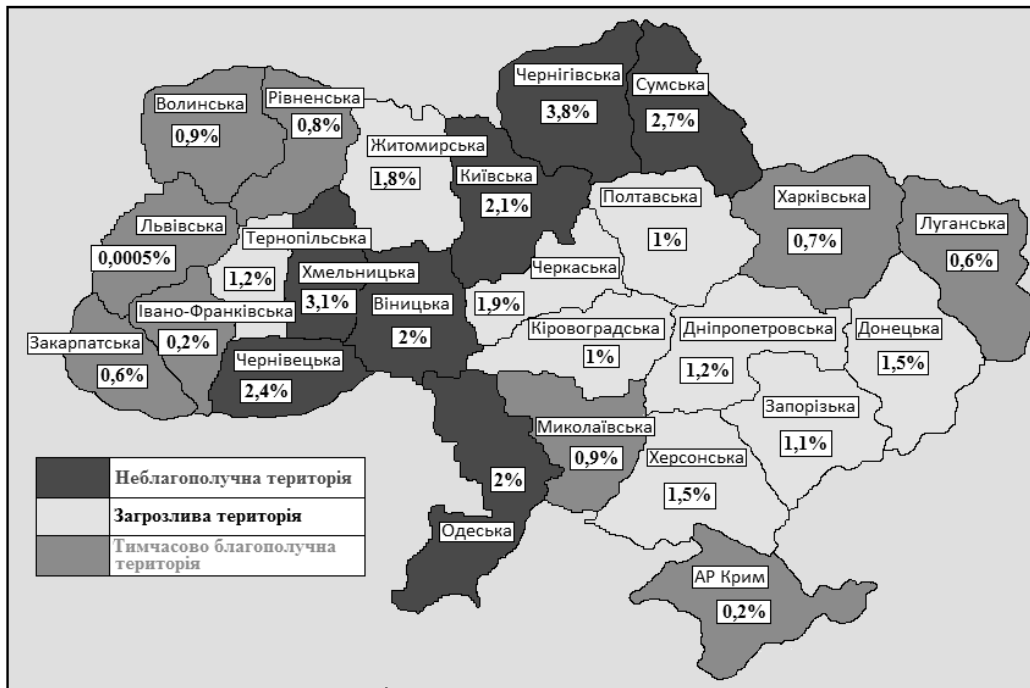
Відповідно до статистичних даних розвитку епізоотичного процесу з ехінококозної інвазії Україну можна умовно поділити на три зони ризику: неблагополучна, загрозлива, тимчасово благополучна.

Неблагополучною територією слід вважати місцевість, де інтенсивність інвазії перебуває в межах від 2 до 4 %. Загрозливою територією слід вважати місцевість, де інтенсивність інвазії перебуває в межах від 1 до 2 %. Тимчасово благополучною територією слід вважати місцевість, де інтенсивність інвазії перебуває в межах до 1 %.

За результатами наших досліджень за 2012 рік, до неблагополучної території належить 7 областей України: Чернігівська – 3,8 %, Хмельницька – 3,1 %, Сумська – 2,7 %, Чернівецька – 2,4 %, Київська – 2,1 %, Вінницька – 2 %, Одеська – 2 % (рис. 1).

До загрозливої території належить 9 областей: Дніпропетровська – 1,2 %, Донецька – 1,5 %, Житомирська – 1,8 %, Запорізька – 1,1 %, Кіровоградська – 1 %, Полтавська – 1 %, Тернопільська – 1,2 %, Черкаська – 1,9 %, Херсонська – 1,5 %.

До тимчасово благополучної території належить 9 областей: Львівська – 0,0005 %, АР Крим – 0,2 %, Івано-Франківська – 0,2 %, Закарпатська – 0,6 %, Луганська – 0,6 %, Харківська – 0,7 %, Рівненська – 0,8 %, Волинська – 0,9 %, Миколаївська – 0,9 %.

Поширення ехінококозу свиней на території України за 2012 рік

Висновки

Ехінококозна інвазія поширена на території України. Інвазування свиней становило 1,6 %, на м'ясопереробних підприємствах – 1,3 %, агропродовольчих ринках – 2,3 %. Щодо проведених досліджень, до списку неблагополучних територій належить Чернігівська, Хмельницька, Сумська, Чернівецька, Київська, Вінницька, Одеська області. Оскільки інвазування свиней перебігає у циклі «собака–свиня», для поліпшення епізоотичної ситуації та недопущення виникнення непередбачених наслідків необхідно розірвати цей ланцюг завдяки систематичним заходам профілактики проміжних господарів.

Список літератури

1. Артеменко Л.П. Эхинококкоз. Возбудители, особенности эпизоотологии / Л.П. Артеменко, Н.В. Букалова, А.Д. Небещук // Сучасна ветеринарна медицина. – 2013. – № 3, Ч. 1. – С.48–51.
2. Багаева У.В. Эпизоотология и эпидемиология ларвального эхинококкоза в регионе Центрального Кавказа : автореф. дис. на соискания учёной степени канд. биол. наук: спец. 03.00.19. / У.В. Багаева. – М., 2009. – 15 с.
3. Блохина С.В. Эпизоотология цистного эхинококкоза в Омской области : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. биол. наук: спец. 03.00.19. / С.В. Блохина. – Тюмень, 2009. – 17 с.
4. Деменкова С.И. Диагностика и иммунопрофилактика эхинококкоза свиней : автореф. дис. на соискание учёной степени, канд. вет. наук: спец. 03.00.19. / С.И. Деменкова. – Саратов, 2002. – 15 с.
5. Эхинококкоз в сельскохозяйственных животных / А.В. Усенков, А.А. Алиев, С.А. Веденеев // Ниж. Новгород. – Ветеринария – 2005. – № 7. – С.11–12.
6. Bruzinskaite R. Echinococcosis in pigs and intestinal infection Echinococcus granulosus infection in humans and livestock in the Coquimbo region, north-central Chile / R. Bruzinskaite, S. Cleaveland, A.A. Cunningham, B.M. Bronsvort, P.S. Craig // Vet Parasitol. – 2009. – Vol. 160(3–4). – P. 237–241.
7. Neghina R. Epidemiology and epizootology of cystic echinococcosis in Romania 1862–2007 / R. Neghina, I. Marincu, I. Iacobiciu // Foodborne Pathog Dis. – 2010. – Vol. 7(6). – P. 613–618.
8. Romig T. The present situation of echinococcosis in Europe / T. Romig, A. Dinkel, U. Mackenstedt // Parasit. Int. – 2006. – Vol. 55. – P. 187–191.
9. Sotiraki S. Cystic echinococcosis in Greece. Past and present / S. Sotiraki, I. Chaligiannis // Parasitologia. – 2010. – Vol. 17(3). – P. 205–210.

Представлен анализ статистической отчетности инвазированности свиней возбудителем эхинококкоза на территории Украины за 2012 год. Соответственно уровню инвазированности животных, территория условно была разделена на три зоны: неблагополучная, угрожающая, временно благополучная.

Эхинококкоз, распространение, эпизоотический процесс, инвазированность, территория.

The analysis of statistical reporting of swine pathogen invasion by echinococcosis in Ukraine for the 2012. Accordingly, the level of animal invasion area was arbitrarily divided into three zones: the dysfunctional, threatening, temporarily safe.

Echinococcosis, distribution, epizootic process, invasion, the territory.